

Sygn. akt I ACa 125/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Kłós
Sędziowie:	SSA Anna Cesarz (spr.) SSA Wiesława Kuberska
Protokolant:	stażysta Joanna Płoszaj

po rozpoznaniu w dniu 29 maja 2013 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **P. A.**

przeciwko **Skarbowi Państwa - Aresztowi Śledczemu w Ł.**

o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 28 listopada 2012 r. sygn. akt II C 1252/11

I. zmienia zaskarżony wyrok na następujący:

„1. oddala powództwo;

2. zasądza od P. A. na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 500 (pięćset) złotych tytułem zwrotu części kosztów zastępstwa procesowego;

3. nakazuje pobrać od P. A. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 80 (osiemdziesiąt) złotych tytułem wydatków poniesionych tymczasowo z funduszu Skarbu Państwa”;

II. nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 125/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 28 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy w Łodzi zasądził od pozwanego Skarbu Państwa - Aresztu Śledczego w Ł. na rzecz powoda P. A. kwotę 3.000 zł; oddalił powództwo w pozostałej części, zasądził od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 500 zł tytułem zwrotu części kosztów zastępstwa procesowego oraz nakazał pobrać od powoda na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Łodzi kwotę 80 zł tytułem nieuiszczonych wydatków.

Wyrok ten zapadł na podstawie ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego, których istotne elementy przedstawiają się następująco:

Powód P. A. ma 37 lat. W Areszcie Śledczym w Ł. powód przebywał bez żadnych przerw od kwietnia 2007 roku do 8 października 2009 r. Był osadzony w II pawilonie na IV piętrze, w celi nr 117. Cella nr 117 była 6-7 osobowa. Okresowo przebywało w niej 10-12 osób, z kolei w sierpniu 2009 roku 8-9 osób. W tym czasie łóżka dla osadzonych były dostawiane, rozkładane, a następnie składane i ustawiane pod ścianą, w zależności od liczby osadzonych przebywających w celi. Cella wyposażona był m.in. w dwie miski, dwa małe stoły. Liczba taboretów i szafek nie była wystarczającą dla wszystkich osadzonych. W momencie osadzenia powoda w celi nr 117 zamieszkiwało w niej 11 osób. Powód miał do dyspozycji połowę szafki. Całą szafkę otrzymał po upływie około roku. Od początku osadzenia, jak również w sierpniu 2008 roku dla powoda brakowało miejsca przy stole, posiłki spożywał na łóżku, trzymając naczynia w ręku. Powód przechowywał swoje osobiste rzeczy w reklamówce pod łóżkiem lub na parapecie okna.

W celi osadzone były osoby palące. Na tym tle dochodziło do nieporozumień pomiędzy osadzonymi palącymi a niepalącymi. Przy przyjęciu powód deklarował, że jest osobą niepalącą.

Podczas pobytu powoda w celi nr 117 nie wykonano w tym pomieszczeniu jakiegokolwiek remontu. Ściany były zabrudzone od tytoniu i innych wyziewów.

Powód skarżył się na niemurowany kąt, smród w celi, zimne posiłki, wnosił o przeniesienie z uwagi na osadzenie z osobami palącymi. Zgłaszał problemy związane z łzawieniem oczu. Korzystał z porad lekarza ogólnego. Powód zgłaszał ustnie oddziałowemu i wychowawcy skargi w związku z warunkami higienicznymi panującymi w celi i jej przeludnieniem.

W trakcie odbywania kary pozbawienia wolności w pozwanej jednostce powód wielokrotnie zmieniał decyzję dotyczącą palenia.

W 2008 i 2009 roku w pozwanej jednostce osadzeni przebywali w 369 celach o pojemności od 1 do 9 osób. Najwięcej było cel trzyosobowych (160) i czterosobowych (128). Pozostałe to jednoosobowe (66), dwuosobowe (2) i jedna dziewięćosobowa.

Wszystkie cele w 2008 i 2009 roku były skanalizowane i miały doprowadzoną zimną wodę, panowała w nich odpowiednia temperatura oraz cyrkulacja powietrza. W części cel kąciki sanitarne były zabudowane całkowicie. W większości zabudowa ta była jedynie częściowa. W latach 2003 - 2005 odbywały się remonty cel. Cele nadal są sukcesywnie remontowane w zależności od potrzeb. W każdej celi znajduje się kran z zimną wodą. Raz z tygodniu osadzeni mogą korzystać z łaźni, gdzie jest ciepła woda. W pozwanym Areszcie Śledczym przeprowadzane są kontrole sanitarne doraźne lub na skutek zgłoszeń osób z jednostki.

Podczas wizytacji w Areszcie Śledczym w Ł. nie było zastrzeżeń do temperatury panującej w celach oraz cyrkulacji powietrza.

Osadzeni przy przyjęciu do pozwanej jednostki otrzymują środki czystości i środki higieniczne. Są one uzupełniane co miesiąc. Jeżeli osadzeni potrzebują innych rzeczy, zgłaszają wniosek na piśmie. Poza tym osadzeni raz w miesiącu mogą otrzymać paczkę od rodziny o wadze do trzech kilogramów ze środkami higienicznymi. Trzy razy w miesiącu mogą także dokonywać zakupów w kantynie, w której również znajdują się środki czystości.

Za utrzymywanie porządku w celach odpowiedzialni są osadzeni.

Urządzenia wentylacyjne podlegają corocznemu przeglądowi. W wyniku przeprowadzonych w 2008 i 2009 roku przez firmę zewnętrzną (kominiarzy) ekspertyz urządzeń grzewczo-kominowych w pozwanym Areszcie Śledczym w Ł. stwierdzono, że wentylacje funkcjonują prawidłowo, a przewody kominowe są drożne.

W każdym pawilonie był gabinet stomatologiczny i ambulatorium, w którym pełniła dyżur pielęgniarka, a także przyjmował lekarz internista.

W pozwanym Areszcie Śledczym wykonywane były różne formy działalności kulturalno – oświatowej.

Codziennie odbywały się spacery - minimum godzina dla każdego osadzonego.

Po przeprowadzonych wizytacjach Aresztu Śledczego przez Sędziego Penitencjarnego Sądu Okręgowego w Łodzi od 6 do 10 października 2008 r. oraz od 15 do 18 września 2009 r. stwierdzano, że jednostka penitencjarna funkcjonuje prawidłowo.

W 2008 i 2009 roku kierownictwo Aresztu Śledczego w Ł., wypełniając dyspozycję przepisu art. 248 § 1 k.k.w., systematycznie zawiadamiało na piśmie sędziego penitencjarnego o tym, że część osadzonych umieszczona jest w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m².

Wykwity na skórze powoda odpowiadają przewlekłe utrzymującym się zmianom o charakterze łojotokowym o niewielkim nasileniu. Jest to choroba związana z nadczynnością gruczołów łojowych. Przyczyną powstania zmian skórnych u powoda jest defekt skóry i dodatkowo zakażenie bakteryjne. Takie zmiany prawdopodobnie powstałyby także w warunkach wolnościowych, jest to bardzo popularna dolegliwość. Pierwsza wizyta z powodu zmian skórnych u powoda odnotowana została w dniu 27 października 2009 r.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy uznał powództwo za częściowo zasadne. Zasadność roszczenia pozwu podlegała analizie w oparciu o przepisy art. 23 k.c. i art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c. oraz art. 417 § 1 k.c.

W związku z zarzutem przedawnienia podniesionym przez stronę pozwaną wskazał Sąd I instancji, iż roszczenie powoda uległo przedawnieniu za okres osadzenia przed 25 sierpnia 2008 r., z uwagi na trzyletni termin przedawnienia (art. 442¹ § 1 k.c.).

Przechodząc natomiast do kwestii nieprzedawnionej części powództwa, Sąd I instancji podniósł, że zgodnie z art. 417 § 1 k.c. Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej.

Działanie lub zachowanie przy wykonywaniu władzy publicznej może prowadzić do naruszenia dóbr osobistych skazanego. Odwołując się do treści art. 23 k.c., art. 30 Konstytucji RP, aktów prawa międzynarodowego a także orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Sąd Okręgowy wskazał, że przedmiotem ochrony w niniejszej sprawie jest m.in. godność powoda jako osoby pozbawionej wolności.

Sąd Okręgowy podkreślił, że na gruncie prawa polskiego sytuacja prawna osób pozbawionych wolności uregulowana jest w sposób ogólny w ustawie z 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 ze zm.), a szczegółowo w kolejno wydawanych rozporządzeniach Ministra Sprawiedliwości. Przepisy te określają warunki odbywania kary pozbawienia wolności, w tym zapewniają normę powierzchni w celi przypadającą na jednego osadzonego nie mniejszą niż 3 m². Wyjątki od tej reguły określa art. 248 k.k.w.

Oceniając w tym aspekcie roszczenie powoda Sąd Okręgowy stwierdził, że w okresie umieszczenia powoda w celi nr 117 w pozwanym Areszcie Śledczym w okresie od 25 sierpnia 2008 r. do 8 października 2009 r. minimalna norma powierzchni mieszkalnej nie była zachowywana. Cella nr 117 była celą 6-7 osobową, okresowo przebywało

w niej 10-12 osób, natomiast w sierpniu 2009 roku 8-9 osób. W trakcie przeludnienia łóżka dla osadzonych były dostawiane, rozkładane, a następnie składane i ustawiane pod ścianą. Pozwany nie wykazał przy tym istnienia szczególnie uzasadnionego wypadku w rozumieniu art. 248 § 1 k.k.w., który uzasadniałby tak długotrwałe i znaczne naruszenie normy powierzchni mieszkalnej. Sąd I instancji zauważył, że w czasie nadmiernego zagęszczenia cela ta nie była dostatecznie wyposażona w sprzęt kwaterunkowy. Z tych względów uznał, iż w stosunku do powoda naruszono obowiązek wykonywania kary pozbawienia wolności w sposób humanitarny. Pozwany nie obalił przy tym domniemania bezprawności swojego działania wynikającego z art. 24 § 1 k.c. Tym samym roszczenie o zadośćuczynienie zostało uwzględnione w zakresie kwoty 3.000 zł.

Zdaniem Sądu I instancji, w pozostałym zakresie powództwo podlegało oddaleniu. Powód nie wykazał, aby podczas jego pobytu w celi nr 117 w pozwanej jednostce penitencjarnej dopuszczono do zaniedbań warunków bytowych oraz higienicznych. Warunki bytowe w celi 117, w okresie od 25 sierpnia 2008 r. do 8 października 2009 r. (poza przeludnieniem i brakiem odpowiedniego wyposażenia celi w sprzęt kwaterunkowy) były typowe dla wszystkich cel mieszkalnych na terenie Aresztu. Co do zaś osadzenia powoda z osobami palącymi, to Sąd I instancji zauważył, iż powód wielokrotnie zmieniał swoją decyzję odnośnie używania wyrobów tytoniowych, a więc nie doznał żadnej krzywdy z tym związanej. W świetle opinii biegłego lekarza, nie potwierdził się też zarzut przyczynienia się strony pozwanej do powstania u powoda zmian skórnych.

Z tych względów Sąd Okręgowy oddalił w pozostałym zakresie powództwo, zaś o kosztach procesu orzekł na podstawie art. 99 k.p.c. w zw. z art. 11 ust. 3 u.k.s.c. i art. 102 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniosła strona pozwana, zaskarżając go w części uwzględniającej powództwo oraz rozstrzygającą o kosztach procesu, zarzucając obrazę:

1. art. 321 k.p.c. poprzez orzeczenie ponad żądanie i przyjęcie, że powód domagał się ochrony dóbr osobistych w postaci godności osobistej i intymności, podczas gdy na rozprawie w dniu 19 marca 2012 r. powód jednoznacznie sprecyzował, że dochodzi zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego w postaci zdrowia i oświadczył, że żadne inne dobra osobiste nie zostały naruszone przez pozwanego,

2. art. 328 § 2 k.p.c., albowiem uzasadnienie wyroku nie zawiera ustaleń faktycznych, z których wynikałoby konkretnie w jakich okresach i w jakim stopniu stan osobowy i kwaterunkowy celi nr 117 był niezgodny z obowiązującymi przepisami, nadto brak w nim oceny zeznań świadka T. P. co do odmówienia im waloru wiarygodności odnośnie kwestii wyposażenia celi 117 w sprzęt kwaterunkowy oraz niewyjaśniono w nim podstawy prawnej i faktycznej rozstrzygnięcia o kosztach zastępstwa procesowego pozwanego,

3. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez poczynienie błędnych oraz sprzecznych, w tym ze zgromadzonym materiałem dowodowym, ustaleń faktycznych:

- że cela nr 117 była celą 6-7 osobową, podczas gdy z zeznań świadków W. S. i M. M. jednoznacznie wynikało, że była to cela 10-osobowa, a z ustaleń wynika, że u strony pozwanej nie było cel 6 i 7 osobowych,

- że, jak zeznali W. S. i M. M., powód w okresie od 25 sierpnia 2008 r. do 8 października 2009 r. przebywał w niewłaściwie wyposażonej celi nr 117 w warunkach przeludnienia, podczas gdy M. M. w powołanym w powołanym okresie nie był osadzony wraz z powodem we wskazanej celi, a W. S. wskazywał, że przebywał w niej 2-3 lata temu, co przy uwzględnieniu daty złożenia przez niego zeznań, tj. 19 września 2012 r., prowadzi do wniosku, że wspólnie z powodem był zakwaterowany w okresie nieobjętym niniejszym pozwem i nie posiadał wiedzy co do jej stanu osobowego w zakresie ustaleń istotnych dla rozstrzygnięcia,

4. art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. i przyjęcie, że powód wykazał, że od 25 sierpnia 2008 r. do 8 października 2009 r. przebywał w niewłaściwie wyposażonej celi nr 117 w warunkach przeludnienia i doznał określonych dolegliwości stanowiących szkodę niemajątkową,

5. art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 102 k.p.c. poprzez częściowe obciążenie powoda kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej,

6. art. 248 k.k.w. w zw. z art. 417 § 1 k.c. i przyjęcie, że działanie pozwanego było bezprawne, mimo iż obowiązujący do dnia 6 grudnia 2009 r., art. 248 k.k.w. dopuszczał możliwość zakwaterowania skazanych w celach nie spełniających normatywu powierzchni na osadzonego,

7. art. 24 w zw. z art. 448 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że zostało naruszone dobro osobiste powoda w wyniku czego doznał on krzywdy.

8. art. 448 k.c. poprzez jego zastosowanie i zasądzenie na rzecz powoda zadośćuczynienia.

W konkluzji skarżący wniósł o zmianę wyroku poprzez oddalenie powództwa i zasądzenie na jego rzecz od powoda kosztów zastępstwa procesowego, ewentualnie uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, nadto zasądzenie od powoda na rzecz strony pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Słuszny okazał się zarzut naruszenia art. 233 § 1 i art. 328 § 2 k.p.c. poprzez poczynienie ustaleń sprzecznych z zebranych w sprawie materiałem dowodowym. Przede wszystkim okolicznością istotną dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, w związku z podstawą faktyczną powództwa, było to, czy powód przebywał w celi nie spełniającej minimalnej normy powierzchni na jednego osadzonego. W omawianym zakresie Sąd Okręgowy oparł się na dowodzie z przesłuchania powoda jako strony oraz zeznaniach świadków W. S. i M. M. ustalając, że cela nr 117 była celą 6-7 osobową. Tymczasem W. S. jak i M. M. zgodnie podali, że cela nr 117 była celą 10-osobową. Podnieść też należy, iż za nieprzedawniony okres osadzenia powoda w pozwanej jednostce, tj. od 25 sierpnia 2008 r. do 8 października 2009 r. M. M. nie przebywał razem z powodem w celi nr 117 – świadek zeznał bowiem, iż wspólny pobyt miał miejsce w okresie od października 2007 r. do maja 2008 r. O ile zatem zeznania świadka pomocne były do ustalenia, dla ilu osób cela nr 117 mogła być przeznaczona, to już nie mogły służyć stwierdzeniu faktu, ile rzeczywiście osób było w niej zakwaterowanych w omawianym okresie a tym bardziej warunków panujących w tym czasie w celi. Jeśli chodzi o świadka W. S., to wskazywał on, że przebywał w celi nr 117 około 2-3 lata temu, co przy uwzględnieniu daty złożenia przez niego zeznań, tj. 19 września 2012 r., prowadzi do wniosku, że wspólnie z powodem był zakwaterowany w okresie nieobjętym niniejszym pozwem, i tak jak świadek M. M. nie posiadał wiedzy co do jej stanu osobowego oraz warunków bytowych w tym czasie.

Z ustaleń poczynionych przez Sąd I instancji na podstawie dokumentu w postaci sprawozdania z wizytacji sędziego penitencjarnego wynika, że w 2008 i 2009 roku w pozwanej jednostce osadzeni przebywali w celach jednoosobowych, dwuosobowych, trzyosobowych, czteroosobowych i jednej dziewięciosobowej. Skoro tak, to niewiarygodne były zeznania powoda, jakoby cela nr 117 była celą 6-7 –osobową, które w pozwanym Areszcie Śledczym nie występowały. W kontekście powołanego wyżej dowodu oraz zeznań świadków M. M. i W. S. należy uznać, że cela nr 117 była najprawdopodobniej celą 9-osobową. Przy twierdzeniach powoda, że w przedmiotowej celi przebywało nawet 11-12 osadzonych, wykluczone jest, aby była ona celą przeznaczoną dla 4 lub mniejszej liczby osób.

Przy ustaleniu, że cela nr 117 była przeznaczona dla 9 osób, i nieprzydatności zeznań M. M. i W. S. na okoliczność stanu osobowego w tej celi w okresie objętym nieprzedawnioną częścią pozwu, brak jest dowodów potwierdzających wersję powoda, że w tym okresie był on osadzony w warunkach przeludnienia. Nie ma żadnego dowodu, poza przesłuchaniem powoda, na to, że w celi nr 117 przebywało więcej niż 9 osadzonych. Wprawdzie przesłuchanie strony jest dowodem (art. 299 k.p.c.), ale ze względu na swój subsydiarny charakter ma on zdecydowanie mniejszą wartość dowodową. W rozpoznawanej sprawie jest tak tym bardziej, że twierdzenia powoda o osadzeniu go w celi 6-7 osobowej były całkowicie nieprawdziwe, co rzutuje też na pozostałą część przesłuchania powoda.

Gdyby przyjąć za powodem, że w celi nr 117 przebywało nawet 11-12 osób, to zauważyć trzeba, że osoby osadzone w areszcie tymczasowym biorą udział w czynnościach procesowych w postępowaniu przygotowawczym lub sądowym. Zatem czasowa nieobecność w przeludnionej celi częściowo usuwa niekorzystne skutki tego zjawiska nie tylko dla nich, ale przede wszystkim dla pozostałych osadzonych. Niewątpliwie okoliczność ta wpływa na rozmiar naruszenia dóbr osobistych osoby tymczasowo aresztowanej, w tym możliwość i celowość zastosowania majątkowych środków ochrony dóbr osobistych.

Zakładając jeszcze dalej, że w omawianym zakresie do naruszenia dóbr osobistych powoda rzeczywiście mogło dojść, to pozwany obalił domniemanie bezprawności swojego działania. Zgodnie z treścią obowiązującego przed dniem 6 grudnia 2009 r. przepisem art. 248 § 1 k.k.w., w szczególnie uzasadnionych wypadkach dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego może umieścić osadzonych, na czas określony, w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m². O takim umieszczeniu należy bezzwłocznie powiadomić sędziego penitencjarnego. W orzecznictwie podnosi się, iż do stwierdzenia wystąpienia „szczególnie uzasadnionego wypadku” w rozumieniu art. 248 k.k.w. nie wystarcza ogólnikowe powołanie się na istniejący w kraju stan przeludnienia zakładów karnych (wyrok SN z 17 marca 2010 r., II CSK 486/09, LEX nr 599534). Innymi słowy nie wyłącza bezprawności działania zakładu karnego powołanie się na przepis art. 248 k.k.w. w sytuacji, gdy rozwiązanie takie jest permanentnie stosowane na czas nieokreślony, albo określony ale nadmiernie długi.

Rozpatrywany nieprzedawniony okres w rozpoznawanej sprawie to czas od 25 sierpnia 2008 r. do 8 października 2009 r. (około 13 miesięcy). Powód zeznał, że w celi nr 117 przebywało czasowo 11-12 osób, czasami 10, w ostatnich dwóch miesiącach, tj. w sierpniu i wrześniu 2009 roku 8-9 osób. Na podstawie tego dość nieprecyzyjnego twierdzenia powoda można ustalić, że przeludnienie miało polegać najczęściej na umieszczeniu od jednej do trzech osób ponad normę, przy czym był też okres dwóch miesięcy, kiedy w celi przebywała liczba osób zgodna z normatywem lub niższa (dwa miesiące). W rezultacie na podstawie samych twierdzeń powoda nie sposób jeszcze uznać, że zjawisko to miało charakter długotrwały i niezmienny w czasie. Odbywanie kary przy zróżnicowanym stanie osobowym w celi, w tym poniżej normatywu, zmniejszało ewentualne dolegliwości, jakie mogły się wiązać z ciasnotą.

W związku z tym, że m.in. na przeludnieniu zasadzało się niniejsze powództwo, a ustalenia Sądu Okręgowego upatrującego naruszenie dóbr osobistych powoda przede wszystkim w tym zjawisku okazały się w tej części błędne, to dochodzone pozwem roszczenie o zadośćuczynienie nie mogło zostać uwzględnione na podstawie art. 24 i art. 448 k.c.

W rezultacie zaskarżony wyrok podlegał zmianie poprzez oddalenie powództwa (art. 386 § 1 k.p.c.).

Natomiast nie sposób podzielić zarzutu strony pozwanej, iż Sąd I instancji orzekł ponad żądanie. Powód swoje stanowisko wyrażone na rozprawie w dniu 19 marca 2012 r. dotyczące naruszenia dobra osobistego w postaci jedynie zdrowia zmodyfikował na rozprawie w dniu 19 listopada 2012 r., wskazując iż swoje roszczenie wywodzi z warunków panujących w celi nr 117, w tym przeludnienia. Do naruszenia art. 321 k.p.c. zatem nie doszło.

Rozstrzygając o kosztach procesu i kosztach sądowych Sąd Apelacyjny zastosował wobec powoda art. 102 zw. z art. 108 i art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 11 ust. 3 u.k.s.c., w miejsce ogólnej zasady odpowiedzialności za wynik sprawy, jedynie w niewielkim zakresie obciążając go kosztami postępowania. Za takim rozstrzygnięciem przemawiała trudna sytuacja osobista i materialna powoda oraz subiektywne przekonanie powoda o istnieniu okoliczności dotyczącej osadzenia go w warunkach przeludnienia, która nie została jednak dowiedziona.

U podstaw rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego, podjętego w oparciu o zasadę z art. 102 k.p.c., legły te same okoliczności, co dotyczące nieobciążania powoda kosztami procesu.